

Octavian GAIVAS
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)

ORIGINEA OBICEIURILOR DE NUNTĂ

The origin of wedding customs

Abstract. Wedding, as the decisive step in creating a family and as a ceremonial based on the nuptial customs, was always studied by historians, anthropologists, ethnographers, folklorists, musicians, choreographers and other enthusiasts to know its splendor. One thing is certain, wedding, with all its customs, is remembered by the people, because of the folk creations' beauty present in different nuptial traditions. These customs were handed down and have been preserved thanks to the folk tradition. The wedding's origin comes from ancient times, when people, in order to officialize somehow their marriage, had to resort to different wedding customs, which over the centuries have been enriched structurally and functionally.

Keywords: wedding, custom wedding, engagement ring, bridal veil, marriage, bride, groom, nuptial agreement, bridal bouquet, wedding cake etc.

De la apariția civilizației primilor oameni pe Pământ și până în prezent, cele mai importante etape din viața omului au fost, sunt și vor fi nașterea, nunta și înmormântarea.

În legătură cu aceste trei noțiuni distincte au apărut și s-au dezvoltat mai multe obiceiuri de familie. În evoluția lor putem depista diferite momente de înflorire, apogeu și declin.

Dintre obiceiurile de familie cele de nuntă se dovedesc a fi cele mai interesante și mai importante din viața oamenilor.

Nunta, ca etapă decisivă în crearea unui cămin familial și ca ceremonial realizat în baza obiceiurilor nupțiale, a fost mereu în atenția istoricilor, antropologilor, etnografilor, folcloriștilor, muzicienilor, coregrafilor și a altor pasionați de a cunoaște splendoarea ei.

Un lucru rămâne cert, nunta, cu toate obiceiurile sale, s-a întipărit în conștiința poporului, grație frumuseții creațiilor folclorice prezente în diferite obiceiuri nupțiale. Aceste obiceiuri s-au transmis din generație în generație și s-au conservat datorită tradiției populare.

De aceea, ne propunem aici să elucidăm problema originii obiceiurilor de nuntă în plan diacronic.

Inițial, civilizația umană s-a aflat într-o perioadă primitivă când căsătoria nu se formase ca instituție socială. Oamenii primitivi nu cunoșteau încă noțiunea de nuntă

și cu atât mai mult de obicei de nuntă. Relațiile dintre bărbați și femei erau libere și se bazau pe instinctul sexual, căci nu existau niciun fel de restricții, tabuuri care le-ar fi împiedicat împerecherea naturală.

Deja, într-o etapă ulterioară a civilizației umane, precum cea gentilică și cea a claselor sociale, nunta începe să se instituie ca cel mai important *rit de trecere* [1] și remarcabil eveniment din viața omului care contribuie la crearea unei familii. Respectiv, au apărut și diferite obiceiuri legate de ceremonialul nunții.

Astfel, istoricii consideră că „prima nuntă oficială s-a înfăptuit aproximativ în jurul anului 4300 î.Hr. în Egiptul antic” [2, p. 8].

După unele surse, cel mai vechi text în care este tratată problema căsătoriei a apărut la fel în Egiptul antic. Este vorba despre textul „Învățăturile lui Ptahotep” care datează aproximativ din anul 3000 î.Hr. Textul în cauză a fost scris de către Ptahotep, care a fost un înțelept egiptean.

„Învățăturile lui Ptahotep” au mai mult forma unor sfaturi sau indicații pentru elita societății egiptene cu privire la căsătorie, decât forma unor obiceiuri sau creații folclorice nupțiale propriu-zise.

Astfel, într-un fragment din acest text suntem martori la următoarea afirmație:

„Dacă tu ești un om din elita societății, atunci trebuie să-ți crezi o familie și să-ți iubești soția așa cum se cuvine. Hrănește-o și îmbrac-o; acoperă-i pielea cu ulei. Fie ca inima ei să se bucure mereu atât timp cât ești viu, căci ea este câmpul roditor al stăpânului său. Tu nu trebuie s-o contrazici la judecată; n-o provoca la ceartă și n-o scoate din fire. Împarte cu ea ceea ce este și al tău; aceasta o va păstra pe ea în casa ta pentru mult timp” [2, p. 16].

Sfaturile citate se referă la elita societății egiptene și îndeamnă soțul să-și stimeze și să-și iubească soția cu tot sufletul.

Tot în „Învățăturile lui Ptahotep” apare pentru prima dată noțiunea de *contract nupțial* care, de regulă, prevedea partajarea averii de către soț și soție. Acest contract era încheiat cu scopul ca averea, pe care o acumulasă ambii soți, să poată fi partajată după legile egiptene în caz de divorț. Chiar dacă se întâmpla că soții divorțau, o treime din averea comună îi revenea soției.

Toate contractele nupțiale din Egiptul antic erau aprobate de către o persoană responsabilă numită *jati*, care era vicarul faraonului și care avea rol de judecător la curtea împărătească. Jati urmărea ca în contract să fie stipulate obligațiile soțului cu privire la întreținerea soției și să fie descrisă zestrea soției.

Contractul nupțial a pătruns ulterior și în celelalte culturi antice, datorită relațiilor cu civilizația Egiptului antic.

Astfel, în cultura Greciei antice și cea a Romei antice, contractul nupțial a constituit o modalitate și o condiție fără de care ceremonialul nupțial nu putea fi realizat.

În lumea antică tradiția cerea ca orice relație de căsătorie să fie încheiată între două persoane de ranguri diferite, femeia fiind considerată o ființă inferioară.

În Grecia antică scopul pentru care se încheiau căsătoriile era acela de a reglementa problema zestre. Soțul devenea proprietar al zestre soției în baza unui contract nupțial încheiat între el și tatăl soției. Tânăra care se căsătorea la vârsta de circa 14 ani ajungea de sub tutela tatălui sub aceea a soțului, care era ales de familie.

Astfel, căsătoria din perspectiva tinerei nu era decât un schimb de protector al ei.

Dacă o femeie căsătorită murea, zestrea ei devenea o chestiune problematică. Dacă existau copii, aceștia moșteneau zestrea mamei doar dacă erau băieți.

Odată cu oficierea ceremoniei căsătoriei, tânăra renunța definitiv la propria gospodărie și era adoptată de gospodăria soțului ei. Tutorele tinerei o încredința soțului în scopul zămislirii de copii legitimi.

O situație aparte apărea dacă tatăl tinerei era decedat. În acest caz, zestrea tinerei și dreptul la căsătorie cu ea trecea la cel mai apropiat membru de familie de gen masculin. Dacă acesta era deja căsătorit, el putea divorța și se putea căsători cu tânăra. În caz de refuz, acest drept trecea mai departe la următorul membru de familie. În cazul nașterii unui băiat, acesta moșteneva întreaga avere a bunicului și devenea tutorele mamei sale odată cu atingerea pubertății.

Dacă familia unei tinere nu avea de unde să îi dea o zestre, fiica nu se căsătorea, ci devenea concubina unui tânăr pe care îl alegea familia. Se mai întâmpla ca tânăra să fie vândută soțului ei, fără ca aceasta să fie întrebată.

Tinerele străine de cetate care nu aveau zestre, puteau deveni amantele bărbaților, fiind plătite pentru serviciile lor. În plus, ele erau adesea educate și puteau participa la banchetele unde aveau intervenții în discuțiile de natură filosofică sau politică. Aceste femei puteau avea relații de tip monogam cu un singur bărbat, dar nu conviețuia cu acesta.

În cultura populară românească contractul nupțial a fost moștenit de la greci și romani sub forma *foii de zestre*, care era întocmită în timpul obiceiului pre-nupțial *logodna*. Foaia de zestre era întocmită de către staroste și în ea se indica zestrea mirelui și a miresei.

În prezent foaia de zestre nu mai figurează în cadrul obiceiurilor de nuntă și contractul nupțial de cândva s-a transformat într-un *pseudocontract*. Aceasta înseamnă că el este încheiat sub formă orală între părinții mirelui și ai miresei în cadrul logodnei, dar fără a fi înregistrat în scris.

Un alt obicei nupțial ce își are originea în civilizația Egiptului Antic este cel legat de utilizarea *inelelor* (*verighetelor*) în cadrul ceremonialului nupțial.

Inițial, inelele egiptenilor erau împletite din plante ce creșteau de-a lungul Nilului. Inelul este un cerc, iar acest simbol semnifica atât pentru egipteni, cât și pentru alte culturi eternitatea. Asemenea timpului, eternitatea nu avea nici început, nici sfârșit. Golul din centrul verighetelor nu reprezenta un simplu spațiu, ci o poartă ce ducea către lucruri cunoscute și necunoscute. Egiptenii antici purtau inelul pe al treilea deget de la mâna stângă după ideea potrivit căreia vena inelarului duce direct la inimă.

Obiceiul acesta a fost preluat și de grecii antici care au cucerit Egiptul, dar și de romani. Anume romanii au fost primii care au folosit inele nu doar pentru a lega oamenii

de clasa lor socială, ci și de partenerii de căsătorie. Astfel, a apărut inelul de logodnă, care era confecționat din bronz, fier, argint, materiale mult mai rezistente decât cânepa, osul, fildeșul din care se confecționau inelele la egipteni.

La ceremonia de logodnă logodnicul dădea un inel simplu de fier, familiei miresei, ca un simbol al angajamentului său și al capacității sale financiare. La început ceremonia de logodnă era mai elaborată și mai importantă decât nunta propriu-zisă. Mult mai târziu, în creștinism, inelul a început să facă parte din ceremonia de nuntă și anume din ceremonia cununiei.

În cartea sa, „Cum a început”, Paul Berdanier susține că „purtarea obligatorie a verighetii vine din superstiții mai vechi, când un bărbat lega funii în jurul taliei, a mâinilor și a gleznelor iubitei, pentru a fi sigur că spiritul ei va fi ținut sub controlul lui” [3].

Însă superstițiile păgâne legate de originea inelului roman de logodnă, au făcut ca primii creștini să nu adopte folosirea lui. Oficial, în anul 860 d.Hr., Papa Nicolae I a decretat ca toți cei care intenționează să se căsătorească să poarte inele de logodnă.

Dar în istoria creștinismului primele inele de logodnă au fost inelele cu sigiliu, folosite ca simbol al demnității și al autorității. Romanii sunt cei dintâi care au folosit inele cu sigiliu ca inele de logodnă. Din momentul când, la ceremonia de logodnă, mirele trebuia să dea o sumă de bani sau un obiect de valoare miresei, s-a ajuns în mod firesc ca acest obiect să fie un inel. În acest sens se susține ideea că iudeii și creștinii au împrumutat acest obicei de la romani și nu invers.

Tot din istoria creștinismului aflăm că cel mai timpuriu inel creștin de logodnă a fost găsit în catacombele Romei, datând din anul 200 d.Hr. Din aceeași perioadă s-au păstrat și mărturiile lui Tertullian și Clement Alexandrinul despre folosirea de către creștini a inelelor de logodnă.

În lumina acestor evidențe arheologice și literare, se poate afirma că creștinii au adoptat inelul de logodnă în ultima parte a secolului II d.Hr.

Motivul pentru care creștinii nu s-au opus adoptării inelului marital este probabil pentru că nu l-au perceput ca pe un ornament, ci ca pe un simbol al angajamentului marital.

Oricare ar fi evoluția inelului de nuntă și oricare ar fi superstițiile în legătură cu el, o idee rămâne sigură: el este simbolul legământului sacru dintre mire și mireasă care și-au unit destinele prin căsătorie.

Un alt obicei ce își are originea în Antichitate este *logodna*. Acest obicei avea o importanță mai mare decât nunta propriu-zisă, deoarece în cadrul său se realiza angajamentul mirelui și se încheia contractul nupțial.

Logodna a apărut din timpuri foarte vechi, corespunzând unor necesități adânci și întotdeauna resimțite. Pentru îndeplinirea unui act de importanță precum este căsătoria, s-a simțit nevoia unei situații pregătitoare de cunoaștere reciprocă în vederea realizării lui, cu atât mai mult că nunta era privită aproape ca indisolubilă. Această necesitate

a făcut să ia naștere logodna. Logodna crea o legătură între viitorii soți, pe care ei puteau s-o desface destul de ușor, dacă era cazul. În trecut, oficierea logodnei reprezenta o etapă obligatorie în viața tinerilor, în care ei se apropiau și se cunoșteau reciproc.

Deși cu timpul căsătoria nu a mai păstrat aceeași importanță, totuși nevoia unei perioade de acomodare și de cunoaștere reciprocă, o adevărată anticipare spirituală a căsătoriei a continuat să se resimtă și logodna a fost foarte mult practică.

Logodna are un scop nobil spune Sfântul Augustin, căci „ea stimulează iubirea între viitorii soți întărind căsătoria lor” [4].

Promisiunea de căsătorie sau logodna, există din cele mai vechi timpuri luând naștere probabil odată cu instituția căsătoriei. Mărturii despre existența ei găsim la vechii evrei.

Astfel în Vechiul Testament, capitolul Facerea, se relatează despre logodna Rahilei, fiica lui Laban, cu Iacob și despre logodna lui Isac cu Rebeca.

Mitologia greco-romană povestește că Zeus, întâlnind-o pe Inona pe muntele Cochix, urzește un vicleșug și o seduce promițându-i că o va lua în căsătorie. Înainte de încheierea logodnei, se consultau auspiciile dacă sunt favorabile sau nu viitoarei căsătorii. Dacă acestea erau favorabile, urmau o serie de ceremonii religioase. La încheierea logodnei era obiceiul ca pe lângă cadourile ce și le făceau reciproc logodnicii, logodnicul trebuia să-i mai dea ei un inel (numit – anulus, sponsalitus, pronubus sau gemalis). Legea nu obliga să existe logodna înainte de căsătorie, însă ea avea loc în marea majoritate a cazurilor. Ea era concepută ca o promisiune de căsătorie.

După Rudolf von Ihering, logodna avea efecte numai religioase și nu civile. Deși teoria susținută de Ihering pare foarte logică, ea a fost aspru combătută de Ambrois Colin, care spune că „o cercetare mai de aproape a chestiunii nu ne duce la concluzia asta” [4].

Din aluziile ce le găsim la vechii autori rezultă că logodna avea efecte civile. Logodna era considerată ca o obligație, căreia i se putea atașa o clauză penală, care pe urmă nu a mai fost admisă în dreptul clasic roman. Vârsta pentru încheierea logodnei, în dreptul roman, nu conta. Ea putea fi încheiată la orice vârstă, ca de exemplu: logodna dintre Tiberiu și Vipsannia, fiica lui Agripa și a Pomponiei, a fost încheiată la un an, de către părinții lor. Acestea erau excepții, însă marea majoritate se logodeau cu un an sau doi înainte de căsătorie, iar în caz de boală se putea ajunge până la trei-patru ani.

Logodna se putea desface din motive cum ar fi turpitudinea, prodigalitatea, imoralitatea uneia din părți și impotența bărbatului. Însă desfacerea logodnei fără motiv just avea drept consecință pierderea darurilor.

Biserica creștină, încă din primele secole ale existenței ei și până la conciliul de la Trient (1563), ba chiar și după acela în Răsărit, a dat o mare importanță logodnei. Prin binecuvântarea ei biserica a voit să-i dea logodnei o însemnătate obligatorie morală egală cu aceea a căsătoriei. Împăratul Alexie Comnenul din Bula în 1084 prevedea că „logodna trebuie să se efectueze cu cântări de rugăciune sfântă și cu ceremonialurile obișnuite la ea (oferirea darurilor, sărutarea frățească, mai târziu doar schimbarea inelelor)” [4].

Puternica influență a bisericii a făcut ca binecuvântarea preotului să fie o condiție de validitate a logodnei, căci se spunea: „Adevărate logodne sunt numai acelea ce se încheie la vârsta arătată în legea împăratului Leon și se întăresc după rânduiala bisericii cuvenite” [4].

Puțin mai târziu, în dreptul canonic bizantin logodna ajunge la o importanță egală aproape cu aceea a căsătoriei, când Th. Valsamov, într-un comentariu al său la canonul 98 al sinodului Trulan îi numește pe logodnici **soți** (sublinierea noastră *O.G.*).

De asemenea, acel logodnic care va desface logodna sau îi va muri logodnica, nu îi va fi iertat a se logodi cu alta, dacă va voi să se preoțască, căci se considera aceasta ca a doua căsătorie. De aceea s-a ajuns ca Biserica să dea binecuvântare doar când fetele au 12 ani și băieții 14 ani. Această limită de vârstă pentru logodnici a fost stabilită de către biserică de la începutul apariției creștinismului. Puțin mai târziu, când obiceiul logodnei a pătruns în majoritatea culturilor lumii, limitele de vârstă au început să se modifice treptat. Pentru fete limita de vârstă varia între 16-20 ani, iar pentru băieți varia între 18-30 ani.

Logodna se putea face oral sau printr-un înscris, în orice caz în fața martorilor. În cele mai dese cazuri în cadrul logodnei erau încheiate contractele nupțiale despre care am relatat anterior.

O nuanță cu privire la logodnă ce s-a păstrat din timpul împăratului Constantin din Apus ține de faptul că logodnicii erau obligați ca în 2 ani să încheie căsătoria, dacă erau din aceeași localitate, iar dacă erau din localități diferite ei trebuia s-o încheie în 3 ani. Iar de interveneau între logodnici raporturi sexuale, logodna se transforma în căsătorie, fără să fie necesar a manifesta niciun fel de consimțământ și fără ca vreo piedică să apară în realizarea ceremonialului nupțial.

Prin urmare, logodna a devenit o instituție morală, având drept scop o căsătorie durabilă și înlăturarea divorțurilor care a ajuns o modă profund dăunătoare căsătoriei și familiei, instituții de bază a întregii ordini și așezări sociale. Ca logodna să fie o instituție morală și folositoare societății trebuie respectate caracterele ei și urmărit numai scopul pentru care trebuie să se încheie. Încheierea logodnei pentru alte scopuri decât căsătoria face din ea o instituție imorală și profund dăunătoare societății.

Alt obicei ce provine din Antichitate este cel de a purta *veșminte albe la nuntă*. În Roma antică albul era considerat culoarea bucuriei, mai târziu, în Evul Mediu a simbolizat puritatea. În vremurile străvechi blestemele și farmecele erau luate în serios. Din acest motiv, prietenii și membrii familiei miresei și mirelui se îmbrăcau la fel ca mirii în ideea de a deruta spiritele malefice și de a deturna farmecele. După nuntă, mireasa aducea hainele purtate de membrii familiei în casa mirelui. Obiceiul a evoluat în timp și astăzi în societatea americană domnișoarele de onoare și cavalerii poartă haine de aceeași culoare și care de multe ori sunt croite la fel.

Alt obicei se referă la *voalul sau vâlul miresei*. Mulți consideră acest obicei un simbol al dominației masculine. De fapt, obiceiul își are originea în Grecia antică,

mai precis în Sparta. Datorită sistemului educațional prin care bărbații erau antrenați din copilărie în spirit militar, se crea o relație nefirească între cupluri de bărbați, bazate pe o camaraderie a căror sensuri ne scapă astăzi. Femeile nu reprezentau interes pentru bărbații spartani, obișnuiți cu compania masculină. Totuși societatea spartană trebuia să asigure noile generații de luptători și pentru a face femeile „attractive” pentru războinici, acestea erau tunse băiețește, sau chiar rase pe cap și apoi erau acoperite cu un văl. Mai târziu, în societatea romană și în Evul Mediu, ridicarea vălului era dreptul exclusiv al mirelui și un semn al autorității bărbatului asupra femeii. Alte surse susțin că obiceiul datează din timpul în care erau la modă nunțile „aranjate”. Fața miresei era acoperită până când mirele o însoțea la ceremonie și până când ar fi fost prea târziu să se răzgândească, în cazul în care nu i-ar fi plăcut chipul ei.

Următorul obicei se referă la *drumul la altar alături de tată*.

Obiceiul își are rădăcinile în timpurile în care nunțile erau aranjate, iar mireasa era considerată proprietate. Tradiția provine dintr-un obicei barbar, din timpurile în care fetele nu însemnau altceva pentru tații lor decât bani. De altfel, multe dintre neînțelegerile între sexe din societatea actuală își au rădăcina și în faptul că, odată, tații își foloseau fetele pentru a plăti o datorie către un proprietar de pământuri. Acest obicei era interpretat ca simbol al sacrificiului și al înțelegerii financiare oferite între triburi și ca un mijloc de a accede la o clasă socială mai înaltă. Mai târziu, obiceiul s-a păstrat ca simbol al binecuvântării din partea tatălui.

Următorul obicei se referă la utilizarea *buchetului miresei* în cadrul nunții.

În vremuri străvechi aproape orice putea fi considerat ca fiind prevestitor de rele. Pentru a se proteja împotriva răului, miresele foloseau plante, cunoscute pentru protecția pe care o puteau asigura împotriva relelor. Plantele, anumite soiuri de ierburi ocrotitoare erau prinse pe îmbrăcămintea miresei, din cap până la picioare, făcând-o să arate mai mult ca o salată asortată umblătoare. Mai târziu, plantele au început să fie înlocuite cu flori, doar din simț estetic. Cu timpul florile de pe haine au evoluat în buchetul miresei, pe care îl cunoaștem astăzi.

Următorul obicei se referă la *cultul pâinii* în cadrul ceremonialului nupțial, care a contribuit la apariția colacilor și, mai târziu, a tortului mirilor în cadrul obiceiurilor de nuntă.

Romanii aveau obiceiul, la sfârșitul ceremoniei de căsătorie, de a rupe o pâine deasupra capului miresei. Exista credința că numărul fărâmiturilor ar fi putut să indice câți copii va avea noul cuplu. Invitații culegeau aceste fărâmituri și le păstrau ca fiind aducătoare de noroc. Pentru nunți mai mari, ca invitații să nu plece cu mâna goală, se făceau pâini din ce în ce mai mari. Cu timpul, datorită tendinței spre rafinament, pâinea a fost înlocuită cu prăjituri și mai târziu cu tortul pe care-l cunoaștem și astăzi.

Conform altor surse, istoria tortului de nuntă începe, probabil, cu cea mai importantă ceremonie din lumea antică în perioada lui Alexandru cel Mare. Rege macedonean și monarh oriental, Alexandru s-a străduit să îmbine tradițiile grecești

cu cele orientale, instituțiile politice ale Greciei cu cele ale Imperiului Persan. Evenimentul care a simbolizat în cel mai înalt grad fuziunea între Occident și Orient a fost marea ceremonie de nuntă, organizată la Babilon, în timpul căreia peste 10000 de soldați și generali macedoneni și greci s-au căsătorit cu femei din Orient. Așa-zisul tort de nuntă era asemănător pâinii, fiind pregătit pentru soldați din orz, secară sau grâu. Acest surrogat de tort avea în jur de 60 de grame și arăta precum o franzeluță plată. Cu ocazia evenimentului, această pâine specială era transformată folosindu-se ingrediente speciale, cum ar fi migdale, nucă, fructe uscate, miere. Pâinea era apoi tăiată în două și se umplea cu o cremă amestecată din anason, brânză de oaie, miere. Era ornată cu petale de trandafir înmuiate în miere.

Torturile etajate provin din Anglia medievală, unde obiceiul cerea ca invitații să aducă torturile. Acestea erau puse unul peste altul, tânăra pereche trebuind să se sărute deasupra acestui morman de torturi. Cofetarilor acelei perioade le-a venit ideea de a învălui acest munte de torturi într-o glazură pe bază de zahăr, astfel născându-se primele torturi pe care azi deja le considerăm clasice.

În Evul Mediu torturile albe simbolizau nu doar inocența miresei, ci și statutul familiei sale de proveniență. Cu cât glazura tortului era mai albă, mai curată, cu atât familia miresei era de rang mai înalt. În perioada victoriană tradiția spunea că dacă o tânăra domnișoară își pune sub pernă o felie dintr-un tort de nuntă înainte de culcare urma să își viseze viitorul soț.

Până în anul 1930, tăierea și împărțirea feliilor de tort între invitați era prima îndatorire a tinerei soții. Dar odată cu creșterea dimensiunii torturilor, ar fi fost o sarcină mult prea solicitantă pentru mireasă să se ocupe ca toți invitații să primească felii egale și frumoase tăiate, astfel a fost rândul celorlalte organizatoare să se ocupe de această parte.

Tăierea tortului a devenit deci o formulă mai degrabă simbolică, tânăra soție tăind doar prima felie cu ajutorul soțului ei. Tânăra trebuie să țină cuțitul în mână dreaptă, soțul ei îi cuprinde mâna cu mâna sa dreaptă: soția pune mâna sa stângă peste al soțului și astfel cei doi împart această primă îndatorire casnică. Din această primă felie mănâncă mai întâi soția, oferindu-i următoarea mușcătură soțului ei.

După o astfel de sinteză a originii obiceiurilor de nuntă, putem afirma cu certitudine că ele au avut și au o importanță enormă în realizarea ceremonialului nupțial, care contribuie la formarea celui mai durabil nucleu al societății precum este familia.

Referințe bibliografice

1. Arnold Van Gennep. *Riturile de trecere*. Iași: Polirom, 1996, 200 p.
2. Ивик О. *История Свадеб*. Москва: Текст, 2009, 317 с.
3. Vacchiocchi Samuele. *O privire asupra verighetii*. http://www.adevarulprezent.com/wp-content/uploads/2009/03/o_privire_asupra_verighetii.pdf (vizitat 16.01.2013).
4. *Logodna și religia ortodoxă*. <http://ru.scribd.com/doc/49161511/Logodna-%C5%9Fi-religia-ortodox%C4%83> (vizitat 15.03.2013).